

אבל זה אין לומר שכיון שאין הבעלים מבוררים, אין כאן 'סתמא לשמה' – שאין זו סברה, כיון שהלא די בכך שחושב לשם מי שהוא בעליו, ואינו צריך לדעת מי הוא, ואם כן הלא בסתמא ג"כ הכי הוא. ובוה מיושבת הקושיא המובאת בשו"ת דובב מישרים ח"ג קלג.

'מין בשאינו מינו' – רש"י: עולה בשלמים, שאין מתן דמן ואימוריהן שוה' – כבר תמהו (רעק"א; רש"ש) הלא מתן דמם שוה בשתייהן, שתים שהן ארבע. ויש שגורסים ברש"י: חטאת (מובא בשלמי שמעון).

דף עב

'הוה אמינא הני מילי קדשים דמאיס' – הלכך אסורים אף להדיוט ואין להם תקנה על ידי מום ופדיון, שהואיל ונאסרו להקרבה – אין מקלים בהם אלא נותנים להם דין קדשים שאינם בטלים ברוב, משום גזרה שמא יבטלו קדשים ברוב (יד דוד ועוד).

'זניבטלו ברובא' – כלומר, ייבטל איסור הנאה מהבהמות האסורות שנתערבו והרי דינם להיות כחולין רגילים, ויקדישם בפה בקדושת הזבחים שעמהם. [אבל אין הכוונה שהביטול – ברוב יקנה לחולין מעלת הזבחים, שיהיו קדושים ממילא] (עפ"י אחיעזר ח"ב יב, ז. ע"ש. וכע"ז במקדש דוד לג, ב ד"ה ובההיא).

וכבר דנו בספרי חכמים אחרונים, האם דין ביטול ברוב אמור רק לענין הסרת איסורים ודינים, או גם להחל על המיעוט את דיני הרוב באופן חיובי – ע' באחיעזר שם ובסי' טו; שו"ת עונג יום טוב ד. [וע"ע במובא ביוס"ד ע"ז עג, אודות ביטול התר באיסור, ובב"מ ו:]. והיו שהורו שחל דין 'ביטול' בכה"ג (ע' בשו"ת משיב דבר לד). ויש שתלו זאת במחלוקת רש"י ותוס' להלן עח. וע"ע אור שמח מאכלות אסורות טו, י; שערי ישר ג, טו; חדושי הגרש"ק ב"מ ז; שו"ת מהרש"ם ח"ב ד; קובץ שעורים פסחים קפא קפב; גליונות קהלות יעקב בכורות כב. וע"ע במובא להלן עז.

בעונג יום טוב שם דן אודות חוטים שנטו שלא לשם ציצית, שנתערבו בחוטים שנעשו לשמה, שאין להתירן משום ביטול ברוב, כי הביטול אינו מקנה להם מעלת 'לשמה'. וכתב שם (בד"ה מיהו) להוכיח מדברי רש"י שכתב שהציר מתבטל ברוב מים ומקבל טומאה, הגם שאינו בר קבלת טומאה – הרי שהמיעוט משתנה בעצמותו ונידון לגמרי כרוב. ויש לדחות ששונה תערובת לח בלח שנהיה דבר אחד, ובוה נקבע שם הדבר על פי רוב מרכיביו, בדומה לברזל טהור שבללו בטמא (מכשירין ב, ב) דכולא חד גופא הוא, משא"כ בחוטים נפרדים שנתערבו.

עוד משמע מדברי העונג יום טוב, שגם אם ננקוט שאין דין 'ביטול' בכגון זה, אעפ"כ מותר ליקח מקצת מן החוטים לציצית, כי על כל אחד מהם דינים 'מרובא פריש' ואין כאן דין קבוע. וטעם הדבר, כיון שלענין זה שנחשוב את החוט הפסול כמאן דליתא, לענין זה קיים דין 'הלך אחר הרוב' הגם שאינו מתבטל לגמרי להיות כשר, כאמור (וע' סברא כיו"ב בספר זכר יצחק ח"ב ד; חדושי הגר"ז"ר בנגיס ח"ב לה, ג). ודלא כמוש"כ באו"ש.

ובזה יש ליישב מה שהקשה בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יט, ובסי' קד אות ה) בדברי הגרעק"א שנראה שסותר דברי עצמו. שבהגותו (ר"ס יא) משמע שפשוט לו שמועיל ביטול. ובמקום אחר (מובא בס"ס שער שמעון, גיסו של רעק"א) כתב שאין מועיל. וי"ל דזה שפשוט לו שאינו מועיל, היינו להכשיר את כולם. ומכל מקום מועיל לילך אחר הרוב בדפריש. וצ"ע נוסף.

'ליבטלי ברובא... אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו, מאי איכא למימר' – הראשונים עמדו על קושית הגמרא, הלא כל חתיכה הראויה להתכבד בה בפני אורחים – אינה בטלה (חולין ק), וודאי בהמה חשובה יותר ואינה בטלה.

ופרשו התוס' (בד"ה אלא) שקושית הגמרא היא מלשון 'כל הזבחים' – משמע גם בקרבן העוף, שאינו חשוב. [ואע"פ שלשון 'זבח' אינו כולל עוף, לשון 'כל הזבחים' משמע אפילו עופות. וע' במצוין לעיל ח].

ורבנו תם (מובא במרדכי פ"ק דביצה. וכ"כ הר"ן בחולין, וכן בשו"ת הרשב"א ח"א תקה ובמיוחסות לרמב"ן קפא ועוד) תרץ שאין נחשבת 'חתיכה הראויה להתכבד' אלא כשראויה כמות שהיא להגישה לפני האורחים ואינה טעונה חיתוך ותיקון נוסף. ולכך בהמות שלמות אינן בכלל זה. וכבר נחלקו הפוסקים בדבר (ע' ברא"ש חולין פ"ו לו ובתשובה כ,יז, ועוד).

אחרונים ז"ל כתבו להוכיח מהתוס' דידן שהם חולקים על רבנו תם וסוברים שגם חתיכה שאינה מבושלת ומחוסרת תיקון והכנה – נחשבת 'חתיכה הראויה להתכבד', שלכך הוצרכו התוס' לתרץ שקושית הגמרא מעוף קטן. [וכתב בספר פנים מאירות שלהלכה ראוי להחמיר בדבר, שאפילו תרנגולת בנוצתה וכבש בעורו נחשבים כחתיכה הראויה להתכבד. ואולם הפוסקים נקטו לדינא שמותר – ע' יו"ד קא,ג ברמ"א].

ולא הבנתי לפי"ז מה תרצו התוס', הלא בתור או בן יונה לכאן יש חתיכה הראויה להתכבד. ועוד הקשו האחרונים (כרתי קא; רעק"א ועוד), הלא התוס' כתבו בהמשך שבקדשים אין שייך לומר 'חתיכה הראויה להתכבד' מפני שהכהנים אינם מחזיקים טובה זה לזה באכילתם שהרי הם שייכים להם 'איש כאחיו', ואם כן מה הקשו התוס' מלכתחילה. ועוד הקשו (בית הלוי ועוד), הלא בכלל 'כל הזבחים' עולה או חטאות פנימיות שאינן נאכלות כלל ואינן ראויות כלל ליתגן לאורחים. ואם כן מה הקשו התוס', הלא אין שייך כאן כלל לתרץ משום 'ראויה להתכבד'.

ועל כן נראה לכאורה שאין זו כוונת התוס', אלא דעתם שזה שחתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה ברוב, אינו דין מחודש, אלא הראויות להתכבד מהוה סימן לחשיבותה אצל בני אדם שודאי הוא דבר ש'דרכו להימנות' [וגם אם נאמר שאינו מצוי להמכר כמות שהוא מוכן לאורחים, אבל אילו היה נמכר, ודאי היה נמנה] וכמו שכתבו התוס'. ועל כן הקשו על קושית הגמרא למ"ד 'את שדרכו להמנות', הלא אפילו חתיכה בעלמא נחשבת 'דרכו להמנות' ומשום כך אינה בטלה, כל שכן בהמה שלמה שחשיבותה אצל בני אדם גדולה מחתיכה בעלמא [ואין כוונתם לומר שכל בהמה היא בגדר 'חתיכה הראויה להתכבד', אלא שאם חתיכה נחשבת דבר שדרכו להמנות, כ"ש בהמה שלמה]. ולעולם י"ל שחתיכה שאינה מוכנה רלר מחוסרת תיקון, או תרנגולת בנוצתה – אינה חשובה דיה, וכן חתיכת בשר של קדשים.

ע"ע פלפול ארוך בבאור הסוגיא ובענין בכללותו – בספר בית הלוי ח"ב לד.

– מבואר שמדין תורה הקרבנות כשרים להיקרב, וחכמים הם שאסרו. ואם תאמר, הלא לכאורה בהכנסת זבחים לכיפה קיים איסור תורה של איבוד קדשים (ע' חולין קלה, ובאחיעזר ח"ב יב,ד) ואעפ"י שאינם מתים מיד הלא מכניסים למקום שלא יוכלו לחיות בו, ואם כן כיצד עקרו חכמים דבר מהתורה ב'קום ועשה'?

יש לומר, כיון שחכמים גזרו שהאיסור אינו בטל, ושוב אין הזבחים מיועדים להקרבה [וזהו עקירה ב'שב ואל תעשה'], ממילא אין כאן חיוב שמירה ואיסור איבוד הגם שהם קדשים גמורים, שהרי אינם עומדים ליעודם.

עוד יש מקום לומר שאיסור איבוד קדשים מקורו לכאורה בעשה ד'משמרת תרומות', שצריך לעשות שימור לתרומה וכ"ש לקודש (ע' בזה בחדושי הגר"ר בענגיס ח"ב מז,ז). ואם כן י"ל שהמאבד קדשים אינו כעוקר דבר בקום ועשה אלא שנמנע משמירה [וכבר חקרו האחרונים בכל כעין זה, האם נחשב כעקירה בקום ועשה או בשוא"ת – ע' במובא ביבמות צ]. וצריך בירור נוסף בכל זה.